

קובץ מקורות לחנוכה

לבוגרות המדרשה מצוות נשמת

חנוכה תשע"ו

מוגש בפניכם קובץ עם לימוד קצר לכל יום לזמן הדלקת הנרות (או לזמן אחר...) אנשי הצוות כתבו כל אחד מתוך עולמו ואתן מוזמנות ללמוד ולהינות מהיבטים שונים של חנוכה בהלכה, בחסידות ובמחשבה. מאחלים לכם חנוכה שמח!

נר ראשון של חנוכה

הדלקת נרות חנוכה במקרה שלא נמצאים בבית בזמן ההדלקה / הרב דוד ספרלינג

שאלה : יש לנו מסורת משפחתית שבלילה אחד של חנוכה כולם מתאספים אצל סבא וסבתא, מדליקים חנוכיות שם, ואחר כך סועדים, שרים, ונהנים ביחד. התחנתני השנה, ובתור בעל הבית חדש, למדתי שאני חייב להדליק בביתי. מה נכון לעשות?

תשובה: יש הרבה אמת במה שכתבת שאתה חייב להדליק בבית שלך, ולא אצל בית הסבא. הרי ידוע שמצוות נר חנוכה היא "נר איש וביתו". החיוב היא להדליק דווקא בבית. נכון שמצאנו שיש דין של "אכסנאי", זאת אומרת אורחים, אבל זה מדובר שהם ישנים ואוכלים במקום אחר מביתם. ולכן הפוסקים דנו באריכות איפה להדליק שאדם נוסע לשבת, כדוגמה, או נמצא בצבא – ועיין מה שכתבנו בזה בגליון "תורה אחר הצבא" שנה שעברה (- נמצא באתר).

אבל במקרה שלך, אין אתם נחשבים "אכסנאים", מפני שאתם עומדים לחזור לבית שלכם לישון אחר המסיבה. ונראה ששייך מה שכתוב במשנה ברורה (סימן תרעז ס"ק יב) "מי שסועד אצל חברו באקראי (= לא בקביעות) ויש לו שם בית באותו העיר צריך לילך לביתו להדליק שם נר חנוכה". וכן כתבו עוד הרבה פוסקים שבמקרא שלך יש ג' אפשרויות לקיים את המצווה-

א) להדליק מוקדם, לפני שנוסעים למסיבה. ואפשר להדליק הכי מוקדם מפלג המנחה (בערך 3.45), ולוודא שהנרות יהיו מספיק ארוכים וישארו דלוקים עד כחצי שעה אחרי צאת הכוכבים.

ב) להדליק על ידי שליח. אם תמנה אדם אחר להדליק בבית שלכם (בזמן) אפשר לצאת ידי חובה בזה, ובכל מקרה ראוי לעמוד על יד סבא בזמן שהוא מדליק כדי לשמוע הברכות ממנו, לענות אמן, ולהסתכל בנרות.

ג) להדליק כשחוזרים הביתה. אבל זה תלוי אם עדיין יהיה "פרסום הנס" בשעה כזאת. אם מדליקים בחוץ, אפשר לקיים המצווה רק בזמן שאנשים עוברים ושבים (בעיר עד 9-10 בלילה, בישוב לפעמים הרבה קודם לזה). ואם מדליקים בפנים, אפשר להדליק בברכה כל הלילה, שהרי יש פרסום הנס לאנשי הבית (אשתך).

לכל אחת מהאפשרויות האלו יש חסרונות. להדליק מוקדם, או מאוחר אינו הדרך הטובה ביותר לקיים המצווה, כמו שפסק השולחן ערוך (תרעב,א) שלכתחילה "לא מאחרים ולא מקדימים". ובהדלקה מאוחרת קיים עוד בעיה, שיש איסור לעסוק בדברים אחרים מזמן שהגיע שעת ההדלקה, וכן אסור לקבוע סעודה (אכילה קטנה מותר). ואולי יש להקל ולהתיר להשתתף במסיבה ובסעודה, אם תסדר תזכורת להדליק שיחזור הביתה, כמו לכוון את השעון המעורר שבסלולרי שיצלצל בשעה שאמורים להדליק בבית. ולגבי הדלקה על ידי שליח כבר נפסק ש"אדם עדיף משלוחו".

לכן, נראה שיש לסמוך על השיטות שמתירים להדליק בבית ששם אתם אוכלים בערב, היינו אצל סבא וסבתא (ע' בפסקי תשובות תרעז, ד, בשם שו"ת קנין תורה ה, ע"ב – וכן מצאתי במקראי קודש של הרב הררי בשם הרב אליהו שליט"א, פרק ט, כ). והם מסבירים שמה שיש חיוב לחזור הביתה ולהדליק הוא רק כשנמצא לבדו במקום שאוכל ואשתו ובני ביתו נשארו בבית, אבל במקרה שהלך עם כל משפחתו לבית אחר, ובביתו לא נשאר אדם, לא צריך לחזור הביתה, כי אין לו שם למי לפרסם הנס. ולמרות שלבסוף יחזור לביתו ללון, מכל מקום עכשיו אין שם אדם, והחיוב להדליק חל עליו כרגע. במקרה כזה, עדיף ליטול ידיים בבית הסבא, ולאכול שם סעודה ממש, מפני מקום האכילה הוא נחשב עיקרי לענין זה – אבל אם לא אוכלים שם, וגם לא ישנים שם, קשה מאוד להחשיב המקום "ביתו" אפילו מדין "אכסנאי". ומסתבר שכל שאר אנשי משפחתך נהגו כך, וסמכו על השיטה הזאת (אפילו אם לא בדיוק הכירו אותו), ואין לפרוש מן המשפחה, או להתנהג אחרת מהם. אבל מה טוב אם בשנים הבאות יסדרו את זמן המסיבה שתתחיל אחרי שיהיה אפשרות לכל אחד להדליק בביתם, ואז לנסוע.

נר שני של חנוכה

שפת אמת, שנה תרלא (ליל ב) / הרב יהושע ויסברג

ובגמ' חיפוש מנרות. נר מנר. אחפש ירושלים בנרות כו' ע"ש.

כי ענין המשכן ובית המקדש נמצא בכל איש ישראל גם כן כענין "ושכנתי בתוכם". וכפי מה שמברר האדם אצלו כי כל החיות מהנשמה שאומרים כל יום נשמה שנתת בי טהורה כו'. והיינו שיש נקודה אחת טהורה בכל איש ישראל רק שהיא נסתרת וגנוזה באמת. ובזמן שהיה בית המקדש קיים היה זה נגלה כי כל החיות מה' יתברך.

וזה ענין השראת השכינה עדות הוא שה' יתברך שורה בישראל. ועתה שהמשכן נגזו. מכל מקום יכול להיות נמצא ע"י חיפוש בנרות כו"ל. ופירוש נרות המצות כמו שכתוב לעיל והיינו כשמחפשין בכל לב ונפש לעשות המצוה בכל החיות. שגר הוא נפש רוח וגם כן רמ"ח איברים העושין המצוה בדחילו ורחימו שגיל' נר כו"ל. אז הוא הכנה וכח למצוא ע"י בחינת המשכן שהוא לבוא לנקודה הגנוזה כו"ל. ומכל שכן בימים הללו שנעשה נסים שיהיה להדליק הנרות עפ"י נס אף שגם בחינת הנרות היה חסר לבנ"י אז. ממילא ההארה גם עתה למצוא סיוע ע"י מצות נר חנוכה למצוא ע"י הנרות בחינת הגנוז. ועיקר גניזה הוא בחושך שצריכין נרות לחפש ולמצוא כו"ל.

ובספר קדושת לוי פירש חנוכה בחינת כה* כי משה נתנבא בזה הדבר והיא הארה המבוררת. ונביאים בכה אף שנסתר הוא אספקלריא דלא נהרא. ובחנוכה יש הארה גם לבחינת כה להיות מנוחה גם במקום החושך וההסתר כו"ל. ועכ"פ מאחר דכתיב אחפש כו' בנרות. מבואר כי יש למצוא גם עתה בחינת בית המקדש וירושלים ע"י החיפוש. וכ"כ דורש אין לה מכלל דבעי דרישה. והוא ע"י כח המצות שאדם עושה בכל החיות נתעורר החיות הפנימיות שהיא נקודה הטהורה ועליה נאמר חופש כל חדרי בטן שיוכל למצוא בכח הפנימיות הארה הגנוזה בכל חדרי בטן כו"ל. [וזה ענין כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו. וכשאדם מתקן עצמו כן. נאמר ועשו לי כו' ושכנתי בתוכם ממש כו"ל]:

* (בחינת כה - אספקלריא שאינה מאירה שבה התנבאו הנביאים לעומת בחינת זה - אספקלריא מאירה אופן ההתנבאות של משה)

נר שלישי של הנוכה

מראשית עד אחרית - יעל אמיתי

א בְּרֵאשִׁית, בְּרֵא אֶל־לֵהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם, וְאֶת הָאָרֶץ.
 ב וְהָאָרֶץ, הִיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ, וְחָשֶׁךְ, עַל־פְּנֵי תְהוֹם; וְרוּחַ אֶל־לֵהִים, מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם.
 ג וַיֹּאמֶר אֶל־לֵהִים, יְהִי אוֹר; וַיְהִי־אוֹר.

בראשית רבה פרשה ב

רבי שמעון בן לקיש פתר קריא בגליות
 והארץ היתה תהו - זה גלות בבל שנאמר (ירמיה ד): ראייתי את הארץ והנה תהו .
 ובהו, זה גלות מדי (אסתר ו) :ויבהילו להביא את המן .
 וחושך, זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור
 שאין לכם חלק באלהי ישראל .
 על פני תהום, זה גלות ממלכת הרשעה, שאין להם חקר כמו התהום. מה התהום הזה אין לו חקר, אף
 הרשעים כן .
 ורוח אלהים מרחפת, זה רוחו של מלך המשיח. היאך מה דאת אמר (ישעיה יא): ונחה עליו רוח ה' .
 באיזו זכות ממשמת ובאה ? המרחפת על פני המים, בזכות התשובה שנמשלה כמים, שנאמר (איכה
 ב): שפכי כמים לבך .

שאלות לעיון:

1. התבונני בפסוקים ובמדרש. אלו מילים הביאו את ריש לקיש לפירוש זה?
2. האם הפירוש נראה לך מתבקש? מיישב? או לחילופין לא מובן ולא קשור?
3. מה הסיבה שהקב"ה בפתח של התורה ידבר על 4 מלכויות שהרעו לעמ"י?

הדיון בבראשית רבה על הפסוק השני בתורה במטרה לפרש מה הוא בא ללמד. המושגים שמופיעים בפסוק
 אינם ברורים והמדרש מביא מס' פירושים על דרך הרמז והסוד.

ריש לקיש לוקח את הדיון לכיוון שלכאורה נראה תמוה, כאשר הביסוס שלו הוא רמזים לשוניים. הרי באותה
 מידה הוא היה יכול למצוא רמזים על כל נושא שבעולם.

לפני 17 שנה שמעתי מהרב חיים דרוקמן שליט"א קריאה מאירה על המדרש: ריש לקיש מבין שפסוקי התורה
 הראשונים אינם במעמד של פסוק כלשהו מהתורה ויש להם תפקיד נוסף. הפסוקים הללו מהווים מעין
 אקספוזיציה, פתיחה לתורה הקדושה ולעולם החדש הנברא. בשלושת הפסוקים הראשונים של התורה מצוי
 התקציר של כל הסיפור. שם נעוץ כבר מהלך הבריאה מראשית עד אחרית.

בפרק א שבתורה, אנו קוראים שהקב"ה ברא בריאה. אולם מה מטרתה? מה תכליתה? מה ה' רוצה. התשובה
 לכך היא בפסוק ג': " ויהי אור" - זו תכלית הבריאה כולה. האור הזה הוא לא רק האור הפיסי מששת ימי
 בראשית אלא ה"אור האמיתי", אור ה'. הטוב האלוקי שצריך להופיע בבריאה כולה. כבר שם מדובר על המצב
 האידיאלי של "לא ירעו ולא ישחיתו ..כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיהו יא ט)

אבל - בין פסוק א' המתאר את עצם הבריאה לפסוק ג' המתאר את תכלית הבריאה וממימושה יש את פסוק
 ב': המתעב על המצב החשוך.

בדרך, בין הראשית לאחרית יש תהליך ארוך רצוף מאבקים בין אלו הנושאים את אור ה' בעולם ורוצים להאירו
 לבין אלו הרוצים למנוע ממנו להאיר. יש את אלו שהאור מפריע להם ומעדיפים לעשות את עניינם בחושך. זהו
 מאבק בין אור לחושך, בין ישראל לעמים שבכל הדורות.

המדרש מתבונן בפרספקטיבה היסטורית על המאבקים נגד ישראל לאורך הדורות. מאבקים שניסו למנוע מהם להאיר את אור ה' בעולם. 4 מלכויות מהוות 4 אבות טיפוס להתמודדות מול אור ה', אור התורה המופיע דרך עמ"י. כל מלכות פעלה בשיטה שונה.

"והארץ היתה תהו" - בבל

הגליית עם ישראל מארצו, משולה לעקירת שתיל מאדמתו, מהאקלים המתאים לו. הדברים שעם ישראל מתייחד בהם קשורים לארץ. הנבואה - "כי מציון תצא תורה", התורה - יכולה להתגלות בשלמותה רק בא"י והמצוות - מתקיימות באופן מלא בא"י. שיטת בבל הייתה גלות. באמצעותה למנוע מעם ישראל את הנבואה, התורה והמצוות.

"ובהו" - מדי

השמדה פיסית של עם ישראל, המן ניסה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים. שיטת מדי הייתה להכחיד את עם ישראל על מנת שאור ה' לא יאיר - להכחיד את נושאי.

"וחושך" - יוון

ליוון הייתה שיטה חדשה, התבוללות - לא מדובר בהשמדה פיסית ולא בהשמדה רוחנית. מבחינת היוונים - האנשים עצמם לא מפריעים לנו אלא רק המיוחד שבהם. לכן ההתמודדות מולם היא ליוון אותם, נבולל אותם נהפוך אותם להיות כמונו ונכבה את אורם. זה נפלא שחז"ל דווקא את "יוון" קשרו עם "החושך" שתרבות יוון תפסה עצמה כמוארת ומאירה את העולם.

ניתן לראות שכל אחת משלושת המלכויות התמקדה בזוית אחרת במשולש המיוחד של: עם ישראל, ארץ ישראל ותורת ישראל.

"על פני תהום" - אדום

3 השיטות גם יחד - גלות, השמדה פיסית ורוחנית. "על פני תהום" - התהום האינסופית מבחינת הכמות והאיכות. כמות - הזמן: מחורבן בית שני ועד הגאולה האחרונה. תקופת אדום משתרעת על פני 2000 שנה מול תקופות קצרות יותר של המלכויות האחרות (ומדרש זה נכתב לפני 2000 שנה). האיכות - מימדים מפלצתיים, השואה הנאצית - השמדה פיסית, סטאלין והרוסים - שניסו לעקור כל זיק של יהדות. והדבר המרכזי, ניתוקינו הצורב במשך שנים רבות מארץ ישראל. אך נצח ישראל לא ישקר - "עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עימנו אל"

"ורוח אלוקים מרחפת" - אתחלתא דגאולה

החלק הזה כבר שייך לתהליך הגאולה. זהו שלב ה"אתחלתא דגאולה". כבר מופיעה הארה מסיימת, יש נוכחות אלוקית מורגשת, יש א"י, עם מתחדש ויש תורה. אולם בשלב זה יש מאבקים ומלחמות בכל מיני חזיתות. (נשמע לכן מוכר?)

"ויאמר אלוקים ויהיה אור" - משיח בן דוד והגאולה שלימה.

בחנוכה אנו מאירים את אור ה' בביתנו. מאירים אותו כלפי חוץ ומכריזים בזאת שאור ה', אור התורה ואורם של ישראל ימשיכו להאיר ואין מציאות לכבותו. ואנו בציפייה תמידית, בערגה וכיסופים ליום שבו אור ה' יאיר בשלמות בבריאה כולה ותתגשם תכליתה במלואה. "ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור"

חנוכה שמח ומאיר !

נר רביעי של חנוכה

חנוכה חשמלית/ הרבנית נועה לאו

בשנים האחרונות ניתן לראות יותר ויותר חנוכיות חשמליות נישאות בצידי הדרכים ובמרכזי הערים. האם יש בהדלקתן מעשה הלכתי? האם גם אדם יחיד יכול להדליק חנוכה חשמלית ולקיים בה את המצווה? לפניכן קטעים מתוך תשובתו של הרב עובדיה יוסף בשו"ת יחוה דעת, העוסקים בשאלות אלו.

חשבו על השאלות הבאות תוך כדי העיון בתשובה:

1. מהם שני הנימוקים המרכזיים בעד הדלקת חנוכה חשמלית?
2. כיצד סותר אותם הרב עובדיה יוסף?
3. מהו הטעם המרכזי בו דוחה הרב עובדיה יוסף את האפשרות של חנוכה חשמלית? מה נלמד מכך באופן רעיוני על מהות המצווה?
4. כיצד פוסק הרב עובדיה להלכה? הבחינו בין מצבים שונים.
5. הרב עובדיה פוסק (בתשובה אחרת) שכאשר אין לאדם נרות לשבת, מותר לו לברך על מנורה חשמלית. חשבו מהו ההבדל בין שבת לחנוכה, מבחינת מטרת ההדלקה והרעיון העומד מאחוריה, שיכול להסביר את ההבדל.

שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן לח

שאלה: האם יכולים לצאת ידי חובת הדלקת נרות חנוכה על ידי הדלקת חנוכה חשמלית? והאם על כל פנים רשאים לברך בבית הכנסת על הדלקת חנוכה חשמלית שמאירה יפה?

תשובה: במסכת שבת (דף כ"א) אמרו, שמנים ופתילות שאמרו חכמים אין מדליקים בהם בשבת, (מפני שאינם מאירים יפה), מדליקים בהם בחנוכה. וכן פסק הרמב"ם (בפרק ד' מהלכות חנוכה הלכה ו'), וזו לשונו: כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, אף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך (או"ח סימן תרע"ג סעיף א'). ולכאורה נראה שהוא הדין שיוצאים ידי חובה בחנוכה חשמלית, ובפרט שהיא מאירה יפה ויש בה הידור למצות נר חנוכה. וכן פסק הרה"ג רבי יוסף משאש בשו"ת מים חיים (סימן רע"ט).

ואמנם הגאון רבי יצחק שמלקיס בשו"ת בית יצחק (חלק א' מיורה דעה סימן ק"כ אות ה') כתב, שאין יוצאים ידי חובת נר חנוכה לא בגאז ולא בחשמל, (1) מפני שהדלקת שמן זית היא מצוה מן המובחר, כמו שפסק הרמ"א (או"ח בסימן תרע"ג סעיף א'). (2) ועוד שמכיון שעשויים הם להדליק להאיר בכל ימות השנה, אין בהם משום פרסומי ניסא. וכעין מה שכתב הרמ"א (או"ח בסימן תרע"א סעיף ז') שיזהרו שלא להדליק נרות חנוכה במקום שמדליקים נרות תמיד בכל ימות השנה, שאז לא יהיה היכר כלל שנעשו לשם מצות נרות חנוכה. ולכן אין לברך להדליק נר חנוכה על נרות גאז או חשמל. עכת"ד.

אולם אין דבריו מוכרחים, (1) שאף על פי ששמן זית מצוה מן המובחר, מכל מקום הרי כל השמנים כשרים לנר חנוכה, ואף גאז וחשמל כאחד מהם. וכבר אמרו בהוריות (י' ע"ב) נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קא אכיל. (ועיין בתוספות פסחים ק"ז ע"ב). (2) וגם הטעם השני אינו מוכרח כלל, שהרי בזמן אבותינו ואבות אבותינו שהיה כל תשמישם לאור נרות שמן, היו יוצאים ידי חובת מצות נר חנוכה בנר שמן, וזאת גם בזמן שהיו מדליקים נרות חנוכה בפנים, והיה די בשינוי מקום של נרות החנוכה. (וגם דבר זה אינו לעיכובא, שגם הרמ"א תפס כן רק בלשון של זהורית). ועוד שהרי בחנוכה שנעשית במיוחד להדלקת נרות חנוכה לא שייך טעם זה, שהרי יש היכר גמור בהדלקתה שנעשית לשם מצוה, וכמו שכתב הפרי חדש (סימן תרע"ה סעיף א'). ע"ש.

אולם האמת ניתנה להיאמר, שיש טעם נכון לומר שאין יוצאים ידי חובת מצות הדלקת נרות חנוכה בחנוכה חשמלית, והוא מפני שאין בחנוכה חשמלית לא שמן ולא פתילה, והנס שהתרחש במנורת בית המקדש, הוא בשמן, שלא היה בו להדליק אלא יום אחד, ונעשה בו נס והדליק שמונה ימים, והמצוה בהדלקת נרות חנוכה כדי להזכיר את הנס שהתרחש כבר, אבל בחנוכה חשמלית שאין שם שמן כלל, אין בזה זכר לפרסומי ניסא. וכיוצא בזה כתב רבינו זרחיה הלוי בעל המאור (בפרק ב' דשבת, דף כ"ב ע"א) שהטעם שאסור להשתמש לאורם של נרות חנוכה, לפי שהם זכר לנס שנעשה במנורת בית המקדש, שלא היה בשמן כדי להדליק אלא לילה אחד בלבד ונעשה בו נס והדליק שמונה לילות. ולפיכך יש לאסור להשתמש בנרות חנוכה אפילו תשמיש של מצוה, כמו במנורת בית המקדש. וכיוצא בזה כתבו הרשב"א והר"ן שם. ואם כן מנורת חשמל שאין לה דמיון למנורת בית המקדש, שהרי אין בה לא שמן ולא פתילה, אין יוצאים בה ידי חובת הדלקת נרות חנוכה. וכן פסק בספר פתחי שערים (שבת כ"א ע"א), שלפי דברי הרשב"א והר"ן הנ"ל שמדמים נרות חנוכה לנרות של בית המקדש, אין יוצאים ידי חובת מצות הדלקת נרות חנוכה בנרות הדולקים על ידי גאז, שהואיל ואין בהם פתילה אינם דומים למנורת בית המקדש. עכת"ד.

אולם אין זה מוכרח, והגאון רבי יצחק שמלקיס בשו"ת בית יצחק (חלק א' מיורה דעה סוף סימן ק"כ) פשיטא ליה איפכא, שאפשר לברך להדליק נר של שבת (או של חנוכה) על נר חשמל. וכן כתב הגאון רבי יעקב משה טולידאנו בשו"ת ים הגדול (סימן ל"ב). וכן כתבו עוד אחרונים. ועיין בזה בשו"ת יביע אומר חלק ב' סימן י"ז]. ונראה שאם אין לו נרות חנוכה הכשרים להדלקה אלא מנורת חשמל בלבד, ידליקנה בלא ברכה, ואם נזדמן לו אחר כך נר חנוכה כשר להדלקה, ידליקנו בברכה.

...אם כן בודאי שראוי להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת באופן שיכולים לצאת בהם ידי חובת המצוה, ולא בחנוכה חשמלית שלדעת כל הפוסקים הנ"ל אין יוצאים בה ידי חובה. ואם בכל זאת רוצים להדליק חנוכה חשמלית בבית הכנסת, או מעל גג בית הכנסת כדי שתיראה למרחוק ולפרסם הנס ביותר, ידליקו תחלה בברכה נרות חנוכה שיוצאים בהם ידי חובת המצוה, ואחר כך ידליקו חנוכה חשמלית לפרסומי ניסא ...

בסיכום: אין יוצאים ידי חובת מצות הדלקת נרות חנוכה על ידי הדלקת חנוכה חשמלית. ואם אין לו נר חנוכה אחר, אלא מנורת חשמל בלבד, ידליקנה בלא ברכה. ואם אחר כך הזדמן לו נר חנוכה הכשר להדלקה, ידליקנו בברכה. וגם בבית הכנסת אין לברך על הדלקת חנוכה חשמלית. וכן הרואה חנוכה חשמלית דולקת מעל גג בית הכנסת במרומי קרת, אין לו לברך על ראייתו (=כלומר ברכת ראייה ולא ברכת הדלקה), אף על פי שאין לו להדליק נר חנוכה, וגם אין מדליקים עליו בתוך ביתו, שהואיל ואין יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חשמל, אין לברך על הראייה שלהם.

נר חמישי של חנוכה

הקשר בין יוסף לחנוכה/ הרב בנימין מילר

פרי צדיק בראשית לחנוכה

ובספר של"ה איתא דפרשיות וישב מקץ ויגש המדברות מעסק יוסף ובאלו פרשיות חל ימי חנוכה לפניהן או לאחריהן ובודאי יש להם שייכות עיין שם, והיינו דהתחלת חנוכה חל לפעמים בפרשת וישב וסוף חנוכה לרוב בפרשת ויגש.

שאלה לעיון: מה לדעתך הקשר שבין יוסף לחנוכה?

מעיון במקורות המובאים בהמשך, אפשר למצוא שהיפוי וההצלחה בגלות שהם הדברים המרכזיים שמקשרים בין יוסף לחנוכה. חשבי מה המשמעויות של הדברים האלו, ואם יש לך רעיונות לקשרים נוספים.

יופי של יוסף ושל יוון

בראשית פרק לט פסוק ו

ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה

רמב"ן בראשית פרק לט

ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה - הזכיר זה בכאן לומר כי בעבור יפיו נשאה אשת אדוניו אליו את עיניה.

בראשית פרק ט

(כז) יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ט עמוד ב

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית.....אמר רבי חייא בר אבא: היינו טעמא דכתיב יפת אלהים ליפת - יפיותו של יפת יהא באהלי שם.

הצלחה בגלות

רש"י בראשית פרק לז פסוק ג

(ג) בן זקונים - שנוולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף כט עמוד א

אמר רב אסי: למה נמשלה אסתר לשחר? לומר לך: מה שחר סוף כל הלילה - אף אסתר סוף כל הנסים. - והא איכא חנוכה! - ניתנה לכתוב קא אמרינן.

נר שישי של חנוכה

היכן מדליקים כאשר מתארחים לשבת חנוכה / הרב דוד ספרלינג

שאלה : אני ואשתי נהיה בבית הורי לשבת חנוכה, ונחזור הביתה במוצאי שבת. איפה אנחנו צריכים להדליק את החנוכה בליל שבת, ובמוצאי שבת?

תשובה : חייב להדליק נרות חנוכה בבית, כמו שכתוב בגמרא שמדליקים בפתח הבית. אבל כאן יש להסתפק מה נחשב לבית? האם המקום שבו גר כל ימי השנה, או המקום שבו יהיה בשבת?

מצאנו בדברי הפרי-חדש (סי' תרעז - הובאו דבריו בביאור-הלכה במשנה-ברורה שם): "נשאלתי על בן שיש לו בית מיוחד, והלך הוא וכל בני ביתו לסעוד אצל אביו כל ח' ימי חנוכה - היכן ידליק? והשבת, שדבר ברור הוא שכיון שסועד וישן אצל אביו כל ח' ימי חנוכה, אף שביום אוכל אכילת ארעי בביתו, שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה - מפני שאין שום אדם בבית, למי ידליק? וכ"ש עכשיו שההיכר לבני הבית (= שהיו מדליקים בפנים ולא בחוץ, ולכן רק בני הבית רואים את הנרות), שכיון שישנים בני הבית, שם ידליקו". ובהבנת דבריו יש שלוש שיטות -

יש אומרים שמדובר רק באדם שעוזב את ביתו לכל שמונת ימי חנוכה - או לפחות רוב הימים - אז נחשב שיש לו בית חדש אצל הוריו, ומדליק שם. אבל, אם הולך לשם רק לשבת, ושאר ימי חנוכה נשאר בביתו, הוא חייב להדליק על פתח ביתו. [כיצד יעשה את זה? בערב שבת ימנה שליח להדליק עבורו בביתו, או, אם הזמן מאפשר, אפשר להדליק כבר מזמן "פלג המנחה" (בערך 3.30) עם נרות ערוכים. ובמוצ"ש גם כן ידליק על ידי שליח, או שיחזור לביתו בזמן שאנשים עדין מסתובבים ברחוב (10.30 בערך) וידליק אז.] כן דעת הרב אלישיב שליט"א.

אבל רוב הפוסקים לא סוברים כן, והבינו בדברי הפרי-חדש שאפילו הולך רק לשבת, בית ההורים נחשב "ביתו" מפני שאוכל וישן שם, ואפשר להדליק שם בערב שבת.

אבל לגבי מוצאי שבת, שעומדים לחזור הביתה, עדין יש מחלוקת - אם בית הורי שאכל וישן שם במשך כל השבת נחשב ל"ביתו", או, מפני שעומדים לחזור הביתה, ונגמר שבת, ביתו הרגילה נחשב "ביתו"?

החזון איש אמר שאם לא ישנים ואוכלים במוצ"ש (וגם בבוקר של יום ראשון) בבית הורי, צריך להדליק בביתו הרגיל. הרי שבמוצ"ש אינו עוד גר בבית הורי. אבל הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל סבר שזה שהיו בבית הורי כל השבת מאפשר להדליק שם גם במוצאי שבת. וכנראה שסובר שמפני שבתחילת זמן ההדלקה (מיד במוצ"ש) הוא עדיין בבית הורי, חל החיוב עליו להדליק שם. ומכל מקום יש שפסקו שטוב לשהות אצל ההורים קצת זמן, וגם לאכול שם מלווה מלכה, כדי שגם במוצאי שבת יהיה נחשב בית הורי ל"ביתו".

למעשה נראה שבערב שבת יש להדליק בבית הורי, ובמוצאי שבת יכול לעשות מה שיותר נוח. אם רוצים להזדרז ולחזור הביתה ולהדליק שם בזמן שיש עדין אנשים ברחוב, מותר. אבל אם רוצים לשהות בבית ההורים ולהדליק שם, יכולים. ומה טוב - אם מדליקים בבית ההורים במוצ"ש - אם ישארו שם לאכול מלוא מלכה אצל נרות חנוכה.

נר שביעי של חנוכה

האורות של חנוכה / נעמה דקל

חנוכה - החג הכי ארוך שלנו, 8 ימים שהם חטיבה של חג אחד. ובכל זאת, אצלי תמיד יש הרגשה שהוא עובר נורא מהר, לפני שניה היה רק נר אחד בחנוכה, ופתאום היא מלאה...

גם הזמן שבו מדליקים נרות (לפחות לפי חלק מהמנהגים) הוא זמן שהוא לא זמן - בין היום לבין הלילה, מן רגע קטן כזה, חמקמק. לא שייך לשום יום.

אין כמעט מצוות בחג הזה, אלא רק אחת קטנה ויחידה, להדליק נרות. מעשה קטן, פשוט, מקסימום 5 דק' שרים קצת ונחזור לשגרה, אומנם ניסו לעגן את זה בעוד חצי שעה שלא עושים מלאכה, אבל גם בחצי שעה הזו, אנחנו עוצרות לרגע ומביטות בנרות? באור שלהם? במשמעות שלהם?

את החנוכה מספיק להדליק "נר איש וביתו" איזו עוד מצוות חג אחרת מישהו אחר יכול לעשות בשבילי? תקיעת שופר, אכילת מצה, לולב, משלוח מנות?

חנוכה הוא יום חול, חולי לגמרי, חוץ מכמה דקות חמקמקות כשמש נוגעת בפתילה. אפשר לשכוח ממנו לגמרי, ומחוץ למסגרת של בית ספר, המציאות גורמת לכך שנשכח ממנו... איך אפשר לתפוס את הלא נתפס? איך להכיל אורות כ"כ גבוהים וכ"כ חמקמקים?

הרבה פעמים בחיינו אנו בוחרים לברוח אל הכלים, יש התלהבות, רעיון, רצון- קדימה! איך מבצעים אותו! לא נותנים לעצמנו לשהות באורות.

חנוכה בא לחנך אותנו אחרת, להנות מהאור, הקטן, הנמצא-לא נמצא. אין, אין כאן עוד עשייה, רק זה. העיקר הפעם הוא האור.

לעיתים יש בנו מחשבת טעות שאם הרעיונות שלנו לא מתמקמים בתוך כלים, זה לא שווה, אנחנו הופכים להיות עבדותיים לכלים. ושוכחים שהקשר שלנו עם ה' יתברך הוא חי וקיים תמיד, בפנימיות לבנו, גם ללא מעשים.

כי ה' יתברך הוא למעלה מכל מה שניצור, והוא בהחלט לא מוגבל אל הכלים שלנו.

ואז כל אחת נדרשת לחשוב מהם האורות של חייה, במה התברכתי, על מה יש לי להודות?

חנוכה מאיר ושמח!

נר שמיני של חנוכה - זאת חנוכה

הארת ימי חנוכה לכל השנה / צופיה מרצבך

מתוך נתיבות שלום לחנוכה, מאמר לזאת חנוכה

ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור

ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. מאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע, אור"ח נוטריקון אור ח', מרומז לאור שמונת ימי חנוכה שהוא כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, שעשוי להאיר באורו את כל ימות השנה. כי חז"ל תקנו את נר חנוכה שיאיר ליהודי בכל העתים ובזמני חשכות, ולשם כך לא די בהארה לשעתה שיאיר רק את ימי החנוכה, אלא צריך להאיר את כל השנה. וכן מרומז בכתוב בסיום פרשת הנשיאים שקוראים בזאת חנוכה, דכתיב (במדבר ז, פד) זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו, ואח"כ נאמר (שם פח) זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו. זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו רומז להארת ימי החנוכה עצמם, וזאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו, היינו האור שנמשך לאחר חנוכה שהוא כאור נוגה הולך ואור, שבמשך כל השנה יהודי מתחזק מכת האורות של חנוכה.

שאלות לעיון

מה ההבדל בין שני הפסוקים של זאת חנוכת המזבח?

מה לומדים מכל נוסח של הפסוק?

עוד י"ל מאה"כ ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ע"פ מש"כ בבני יששכר שגילוי האור של חנוכה לא היה גדול בדורות קודמים כמו בדורות האחרונים, וככל שהדור מאוחר וסמוך יותר לביאת המשיח מתגלה בו אור החנוכה ביתר שאת. וזהו פי' ואור"ח צדיקים כאור נוגה הולך ואור, נר חנוכה אורו מוסיף והולך בכל שנה עד נכון היום. והבי' מדוע הוא כן, מאי שנא נר חנוכה מכל הימים טובים שאין אורם מוסיף משנה לשנה. כי נר חנוכה מיועד להאיר את החושך, וככל שההסתר הולך וגדל והתעורר החושך, יותר נוצר אור גדול. וכן זה לעומת זה, שאם יצאנו אל האור, האור יתעורר ויהיה יותר וההסו

מה ההבדל בין חנוכה בימינו לעומת

הדורות הקודמים?

אמונה, קדושה ושבת, שכל האויר מלא זוהמא המנגדת להם. ע"כ אור חנוכה גדל והולך מדי שנה להאיר ג' ענינים אלו. כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וכאשר כת הסט"א מתחזק והולך אז בודאי יש גם כת הקדושה יותר חזק. וזה ענין נר חנוכה שהולך ואור עד נכון היום, ומאיר לישראל עד ביאת המשיח.

בעז"ה שנזכה להארת חנוכה ולהמשכתה במשך כל השנה!